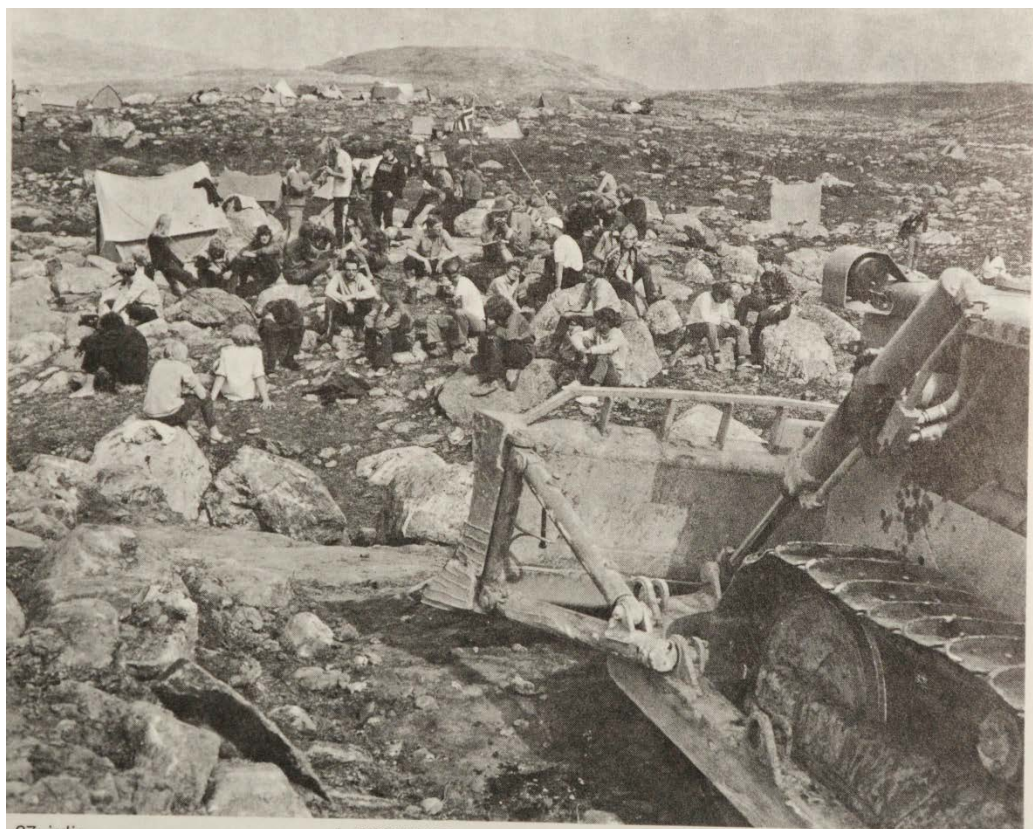

Tilbakeblikk - noen bilder og avisutklipp frå Mardølaaksjonen i 1970

27. juli:

I PROTEST mot kraftutbygging av Mardøla hadde 30 demonstranter sperret anleggsveien ved Sandgrovvann ovenfor Eikedalsvann. De slo opp telt og utstyrte seg etterhvert også med plakater for å klargjøre sitt budskap. (Se også side 144 og 145.)

Bygdestrid truer etter «felttog» på fjellet

Forbitrede eresfjordinger bar bil til fjells for å komme Mardøla-demonstrantene til unnsetning

Stugguflåten, 7.

Fra vår utsendte medarbeider ODD SELMER

Mardøla-aksjonen er såvisst ikke avsluttet — slik vi meldte i natt. Etter at raumaværingenes felttog mot demonstrantene

øyensynlig hadde endt med full kapitulasjon, kom det i siste minutt forsterkninger fra Eresfjord og Eikesdal, og i dag har begivenhetene skjedd i rask rekkefølge. Da Mardøla-demonstrantene klokken 12 i formiddag for-

lot teltleiren i Sandgrovbota slik de hadde lovet, ble deres plasser inntatt av 30 ilsendte og meget forbitrede eresfjordinger og eikesdalinger. Det er tvilsomt om man i nyere norsk historie har hatt en

Fortsatt siste side, spalte 6.

Lensmann Kringstad anmoder demonstrantene om å fjerne seg, og truer med bøter.

LUMOPRINT
KOPIERER
ALT!

automatisk
egget rimelig

er De ikke behov for å
artikkel i et blad, illu-
forskjellig slag fra bø-
krifter, foruten alle de
«koniene». Lumoprint
med tre-

Flere hundre demonstranter venter på politiet i Rauma

Når fristen for demonstrantene på Sandgrovbøttn til å fjerne seg går ut i dag klokken 06.00 — da starter arbeidet på anleggsveien — vil det sannsynligvis ikke skje noe annet enn at flere hundre demonstranter sitter og venter på politiet — forgjeves! Forholdet er at politiet vanskelig kan gjøre noe i den nåværende situasjon.

Politiets påbud til demonstrantene om at de fjerner seg innen en bestemt tidsfrist

har virket helt mot sin hensikt. I stedet for at noen tok helene mellom beina og trakk seg tilbake — har det de siste to døgnene vært en stor strøm av folk på fjellet. I Eikesdal fikk vi opplyst at bare i går gikk det opp omkring 100 personer fra den siden for å slutte seg til demonstrantene. I tillegg kommer de bussene som et aksjonsutvalg i Molde har sendt opp om Romsdalen.

Demonstrantene regner der-

for med å være flere hundre i dag.

Fra politihold ble det tidligere antydnet at man måtte ha 100 mann for å fjerne de 50 demonstrantene som leiren da omfattet. Derfor — politiet kan lite eller intet gjøre annet enn å vente — demonstrantene lar seg ikke fjerne med annet enn makt og det har politiet ikke nok manskapskap til.

Det var ikke i går kveld mulig å få greie på hva politi-

et akter å gjøre — og eventuelt når. Politimester Torstein Moe berettes ikke å være til stede, mens lensmann Kringstad på Åndalsnes og lensmannsfullmektig Hole i Nesset opplyser at de ikke har fått noen direktiver hvordan de skal forholde seg. Derfor synes det som at politiet foreløpig har innfunnet seg med å måtte vente.

Vente kan derimot ikke Vassdragsvesenet gjøre stort
■ Over til siste side

Flere hundre —

lengre. Bore- og sprengningsmannskapene har vært arbeidsløse hele foregående uke, og nå har maskinene bare et dagsverk tilbake. Full stopp er derfor nær forestående.

Etter avsluttet arbeide lørdag forsøkte Vassdragsvesenet å hindre adkomst til leiren

ved å sperre øverste stykke av veien for biltrafikk — uten at dette har tjent som noen demper. Man kan derfor risikere at Vassdragsvesenet nå går til det skritt å stenge hele veien for trafikk — hvilket demonstrantene hevder er ulovlig.

Uvisst når rettssaken mot demonstrantene kommer opp

Politiet blir på stedet til alt har roet seg

USA

Rauma Lensmannskontor

6301 ÅNDALSNES

Passerseddel.

Asbjörn Olav Överås, Erisfjord gis med dette tillatelse til å
passere politisperringen ved Stugufflåten på anleggsveg til
Sandgrovbotten med sin bil T 30108 med 3 passasjerer.

Rauma lensmannskontor, Åndalsnes, 8/8-70.

E. Kringstad
E. Kringstad.

Gjelder også for søndag 9/8 1970.

Rauma lensmannskontor, Åndalsnes, 8/8-70

E. Kringstad
E. Kringstad.

Oppslag på fergen

Mardøla blues

Bruksanvisning: Sitt blant dine venner og kamper, spill en vanlig 12-takts blues, la alle være med på å klappe i hendene, spille munnspill, fløyte, sirener, politifløyter, synge og sette i gang lattermaskiner, anleggsmaskiner og helvetesmaskiner. Deretter: Glem den teksten som er trykket nedenfor og syng ut det du mener om været og kampen.

Om du er et vesen og tror du kan gjøre hva du vil
Om du er Vassdragsvesen og tror du kan gjøre hva du vil
Så kommer vi og sier: Hei du! Tenk en gang til!

Mardalsfossen er det neste de vil ta (2 ganger)
Vi spurte dem hvorfor, og dette var det de sa:

Det Norge trenger er utenlandsk kapital
Hva skal vi vel med noen gårder nedi Eikesdal?

Hvis du ikke synes en ussel erstatning er nok
Så flytt til Sunndalsøra, der får du plass i en blokk

I et bur av betong skal du leve som en død
Selv om du dør av fluor, så lider du ingen nød.

Du tror at vi satt lenket bare for å se på en foss?
Nei, for folket nedi dalen var det også vi skulle slåss

Av jorda skal vi leve, men tenker noen slik?
Nei, Eresfjorden lar de ligge som et uttørket lik.

Det har vært Naturvernår i mer enn 300 døgn
Og ingenting er gjort, hele året er en kjempeløgn

Om du er et vesen osv. . . .

Magne Lindholm

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av anleggenes eier etter nærmere av vedkommende departement fastsatte regler.

19.

Reguleringsbestemmelsene skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdragene for hvilke reguleringene og overføringene kan medføre forpliktelser.

20.

Anleggene eier plikter å utføre sperredam i

tilløpet til Mardalstjern med en slik lukeanordning at Mardalsfossen kan gis tilbake sin naturlige vannføring etter nærmere vedtak av Stortinget.

I de første 10 år etter at anleggene er tatt i bruk, plikter også eieren å holde en vannføring i Østre Mardalsfoss på 3 m³/sek. i juli måned.

21.

Anleggenes eier plikter etter nærmere bestemmelse av skjønnet å yte støtte til ny vannforsyning og vanningsanlegg i Eresfjord og Eikesdal til avverging av tørkeskader som følge av reguleringen.

og
Rei-
skal
ke gi
ings-

har markert seg som miljøpartier og miljøvernministeren bør nå kjenne sin besøkelsestid, sier Ernst Kristiansen, rådmann i Nesset.

Forutsetning

Da Stortinget i 1970 vedtok utbygging, var forutsetningen at Mardalsfossen skulle få tilbake full vannføring også etter utbygging, etter nærmere bestemmelser fra Stortinget. Med en enkel lukeanordning til ca. 100.000 kroner skulle det regulerte vannet føres tilbake til sitt naturlige leie.

Senere har det vist seg at denne anordningen bare kan lede en brøkdel av den naturlige vannmengden ned Mardalsfossen. Skal vannet flomme naturlig, vil det ifølge NVE koste 30 millioner kroner, fordi reguleringsinngrepene må fjernes. Et beløp man ikke ikke er villig til å betale.

Løftebrudd

Nesset kommune mener dette er løftebrudd fra NVE. Deres ubetingede krav er at vannet skal flomme fritt innen 1. januar 2000. Saken er sendt Olje- og energidepartementet, og det blir bedt om at det utarbeides en proposisjon for Stortinget. Kommunen vil dessuten be om møte med departementet og med Stortingets energi- og industrikomité.

- Vi har på ingen måte tenkt å gi oss. Går NVE tilbake på sitt løfte, er det naturlig å spørre om Stortinget ble lurt da det fattet sitt vedtak, om komitéen ble lurt, eller om Stortinget har lurt noen, sier rådmann Ernst Kristiansen.

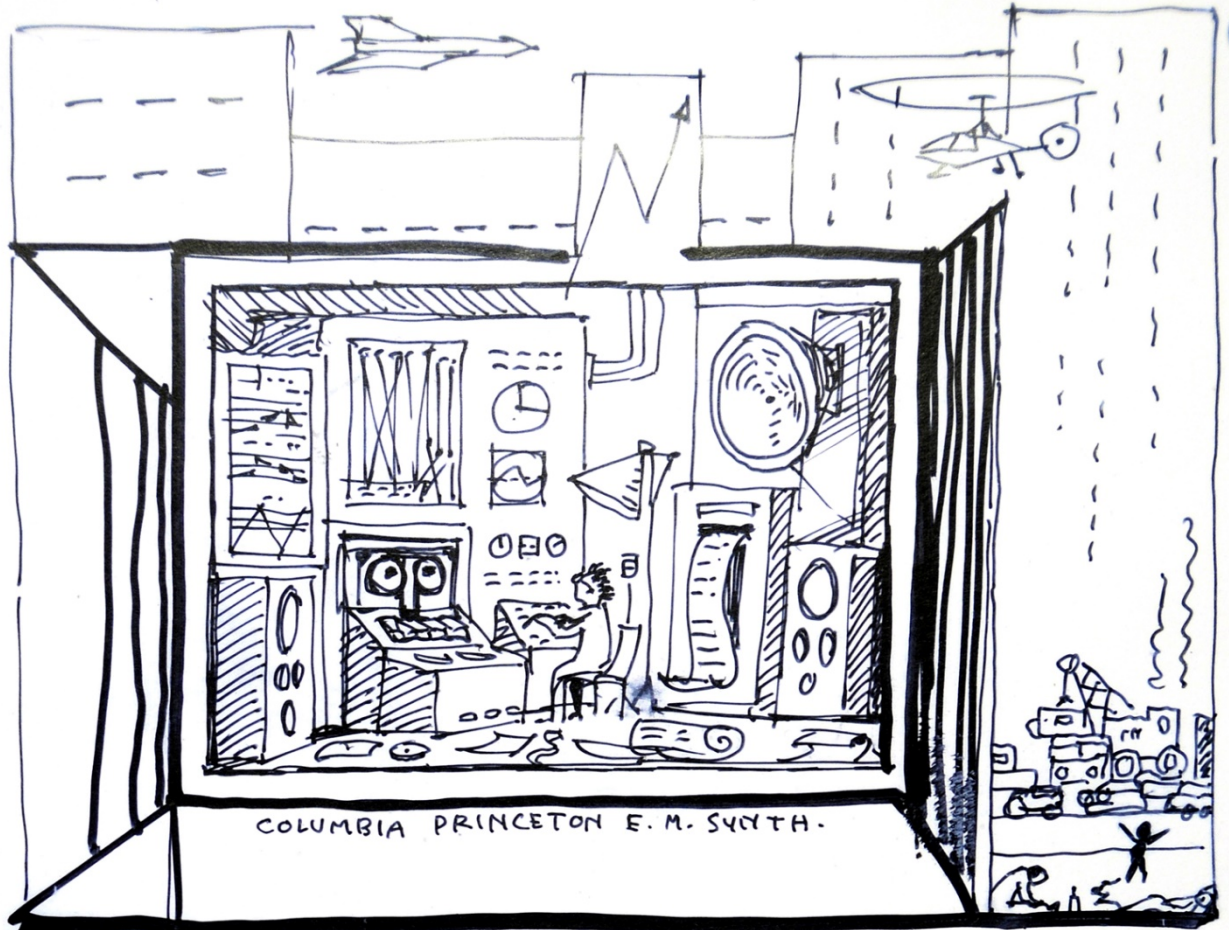
Vil svare

Eivind Reiten sier departementet vil gi Nesset skikkelig svar, etter grundig gjennomgang av saken. Så vil man ta stilling til kravet om ny Stortingsbehandling. Han vil ikke antyde hvor lenge tid dette kan ta.

3/2 1990

MARDALSFOSSEN

COLUMBIA PRINCETON E. M. SWYTH.

NY 1967

CONTRASTS - and a
change of life!

FIVE SPOT CAFÉ: Monk!
"Bags' groove"!

Sigmund Kvaløy på Mardøla-seminaret:

- Miljøbevegelsen må bli hardere!

RB: EGIL H. TORVIK

— Vi må ta hardere virkemidler i bruk dersom vi skal nå fram, sa Mardøla-forkjemperen Sigmund Kvaløy, da han på «Mardøla 80» i

Eikesdal lørdag innledet om arbeids- og aksjonsformer for miljøbevegelsen i 1980-åra.

Nærmere 100 mennesker deltok i markeringen av 10-årsjubileet for Mardøla-aksjonen i 1970, den første i Norge hvor det ble benyttet sivil ulydighet for å hindre at et Stortings-vedtak ble satt i verk.

UREDD

Sigmund Kvaløy, som stod i spissen for Mardøla-demonstrasjonen, slo fast at situasjonen for en rekke av våre vassdrag nå er meget kritisk. Han fremholdt at miljøvern-arbeidet som har vært utført til nå ikke har gitt gode nok resultater. — Vi må være mer uredde og mer pågående, sa Kvaløy, og understreket at det er jorda som gir varige arbeidsplasser og til sjvende og sist danner grunnlaget for vår eksistens.

Et panel bestående av tidligere formannskapssekretær i Nesset, Oddbjørn Vassli, Annlaug Berge, Oddmund Austigard fra Eikesdal og Magne Reitan fra Eresfjord innledet om det som har skjedd i Eikesdal og Eresfjord i ti-året som har gått etter Mardøla-aksjonen.

Oddbjørn Vassli kastet fram en brannfakkell da han hevdet at Nesset ikke har fått igjen det av staten en kunne gjort om en hadde stått samlet.

FATALT

— Det fatale er at angrepene har blitt rettet mot kommunesenteret og kommuneadministrasjonen, sa Vassli, og hevdet at en uten «spekkhuggermentaliteten» kunne hatt en bedre utbygd kommune og fått større kompensasjon for vasskraftutbyggingen.

— Nesset har opptrudd meget forsiktig utad fordi en ikke har stått samlet. Det har ikke vært mulig å oppnå en dialog mellom flertallet og mindretallet i kommunestyret. Jeg tror en ville nådd lenger med en annen strategi, sa Oddbjørn Vassli, som understreket h vor viktig det er at en opptrer sterkt og samlet i forhold til staten.

Magne Reitan fra Eresfjord, som sitter i kommunestyret i Nesset, imøtegikk kritikken og sa at det bare er et eneste prosjekt Eresfjord og Eikesdal har gått i mot i Eidsvåg, nemlig rådhuset.

Sigmund Kvaløy (til høyre) og Magne Reitan med et sjakkbrett Mardøla-demonstrantene laget av en lem anleggsarbeiderne hadde etterlatt seg. På seminaret bebudet Kvaløy hardere virkemidler som neste trekk fra miljø-aktivistenes side.

TAP

Reitan kom inn på skadevirkningene Mardøla-utbyggingen har hatt for Eresfjord, og rettet bl.a. sterk kritikk mot Grytten-skjønnnet. Etter Reitan's mening har ikke gårdbrukerne i skjønnnet fått full kompensasjon for de tap og ulemper de er påført som følge av reguleringen.

STREIK?

Fjellopsynsman Fredrik Heitkøtter syntes Eikesdal har utvist en usedvanlig stor tålmodighet i forhold til myndighetene, og antydte en skattestreik som en mulig vei å gå for å få gjennomslag hos myndighetene for sine krav.

Planene for en påbygging av Aursjø-demningen og vei langs Eikesdalsvatnet ble også berørt. Tidligere formannskapssekretær Oddbjørn Vassli sa at det kan bli satt som betingelse for å få vei at Eikesdal går med på en påbygging av demningen.

Fotoutstillingen «Vassymfonien»,

som onsdag hadde Norges-premiere i Eidsvåg, var flyttet til Eikesdal og ble omfattet med meget stor interesse.

I øsende regnvær — i likhet med under demonstrasjonen for ti år siden — gikk 30—40 av deltakerne på seminaret søndag opp fra Eikesdal til Sandgrovbotten søndag.

Salen i forsamlingshuset i Eikesdal var fullsatt under Mardøla-seminaret i helga.

Panelen bestående av (fra venstre) Oddbjørn Vassli, Bjørn Magne Øverås, Annlaug Berge, Magne Reitan og Oddmund Austigard.

MARDØLA-AKSJONEN 1970

MRNV - Bjørn Magne Øverås

Mardalsfossen pryder MRNV sine brevark. Utbygginga var eit nasjonalt vendepunkt i naturvernarbeidet. I dag er saka igjen aktuell, og stortingsrepresentantar som var med i 1970, vil i dag ha saka opp til ny behandling.

SIVIL ULYDNAD

Då anleggsmaskinene i Sandgrovbotn i Eikesdalsfjella starta opp morgonen mandag 27. juli 1970, var vegtraseen innover mot Mardalsvatn blokkert. Femten telt stod i veggen. Omlag 40 menneskje, naturvern-aktivister frå Oslo, Hemsedal, Lillehammer, Eidsvoll, Molde og Åndalsnes, saman med småbrukarar frå Eikesdal og Eresfjord, hadde slått leir mellom stein, lav og lyng i reguleringsområdet for Grytten kraftverk. Formålet var å stoppe arbeidet og gjennom sivil ulydnad å rette merksemda mot natur- og miljø-vernproblematikken generelt og mot Eikesdal/Grytten-reguleringa spesielt. Om muleg ville ein freiste å få reguleringsavgjerda opp til revurdering og endring.

"Vi protesterer mot overføring av Mardøla og Bruå mot Romsdalen, - mot at anleggsarbeidet føres fram så raskt at rettsaken fra Eikesdal og Eresfjord blir illusorisk, - mot den distriktpolitikk som er slik at utkantbygder må ty til vannkraftanlegg for å hindre avfolkning, - anlegg som er ødeleggende for deres natur, fiske og jordbruk, - mot ødeleggelse av jordbruk og fiske i Eresfjord. Vi går inn for at Mardøla og Bruå fortsatt skal renne mot Eikesdal, og for at først og fremst folket i de skadelidende bygder må bli hørt før storstilte naturinngrep settes i verk, inngrep som en ikke kjenner de fulle konsekvenser av."

Den første morgonen vende bulldozarane kjevane andre veggen og trekte seg attende. Seinare kom dei tilbake. I mellomtida vaks avisoverskriftene, og også andre massemedia retta auga mot naturvern - leiren i Eikesdalsfjella sine 5000 år gamle

beitemarkar. "Mardøla" og regulerings-saka - og miljøvern i det heile - kom på folkemunne. Politikarane var det verre å få i tale. Og etter 5 veker var fjellet på ny fullt ut overlatt Vassdrags-vesenet. Likevel hadde tilhøva endra seg: Situasjonen er ikkje fullt og heilt den same no som før teltleiren i Sandgrovbotn i Eikesdalsfjella.

(snm)

Dette er henta frå "Mardøla;dokumentasjon og perspektiv" (kvitboka), utgjeve av (snm) i 1971. Initiativet til Mardøla-aksjonen vart teke av Samarbeidsgruppene for natur- og miljøvern, forkorta (snm), ein tverrfaglig og tverrpolitisk, laust strukturert organisasjon av arbeidsgrupper.

NORDEUROPAS HØGSTE FOSSEFALL

Det var Stortingsvedtaket av 18. juni 1970 som var bakgrunnen for Mardøla-aksjonen. Med 88 mot 41 stemmer vart det vedtak om å bygge ut, les overføre, Mardalsfossen til Romsdal med kraftstasjon i Grytten. Ein foss som var Nordeuropas høgste frie fossefall, 297 m, eller samla 655 meter fordelt på dei to svert så karakteristiske fossefalla som stuper seg utfor fjellkanten og ned i Mardalen ved Eikesdal.

Mardølaaksjonen var eit siste forsøk mot Stortinget sine mektige industri-interesser og prestisjesterke ekspertise. Dette etter at forsøk på kommunikasjon via lovlege kanalar viste seg nyttelaus. Argumenta nådde ikkje fram.

Aksjonen starta laurdag den 25. juli 1970 med tilsama 9 menneskje i leiren, men som allereie då hadde 11 telt. Samtlege telt var plassert midt i den planlagte vegtraseen i Sandgrovbotn innover mot Mardalsvatn. Bygdefolket i Eikesdal og Eresfjord stod trufas bak aksjone i alle dei 5 vekene demonstrasjon varte. På det meste var det 200 personar med.

Mardøla-aksjonen skulle vise seg å bli langt meir dramatisk enn den i førstninga såg ut til å bli. Alle-reie mandag morgon, den 27. juli, er det 40 deltakarar i leiren då anleggsmaskinene startar opp. Dei køyrer heilt fram til teltleiren, -- men snur.

POLITI OG SINTE ROMSDALINGER

Det heile er dermed i gong. Pressemeldingar blir skreve og utsendt. Det er stor interesse og mediedekning. Politiet blir innkopla og fredag 31. juli får leiren besøk av lensmannen frå Rauma og frå Nesset. Dei har med seg ei anmelding frå NVE mot teltleiren i Sandgrovbotn. Straffeloven kring ulovleg teltslagning og hindring av arbeid i tråd med Stortingsvedtak blir lese opp. I påfølgjande dagar blir det etter kvart amper og tilspissa stemning. Aksjonen veks i tal deltakarar. I løpet av helga 1. og 2. august er det samla heile 160 deltakarar i leiren. Konfrontasjon med politiet blir førebudd gjennom dei mange allmøtene i leiren. Begrepet sivil ulydnad oppstår. Ei form for nødrett, men der det blir presisert at aksjonen fullt og heilt skal vere ikkje-valdeleg. Lenke-gjengen blir etablert. Ei symbolsk handling der deltakarane lenkar seg seg fast til fjellet og dermed vanskelegjer rydding av leiren. Også ei arrestantgruppe på 15 personar blir peika ut. Nemleg slike som er villig til å la seg arrestere. I tillegg blir ei reservegruppe og ei såkalla plasmagruppe oppretta. Sistnemte gjeld personar som har god tid og er villig til å halde ut med aksjonen i lengre tid - om nødvendig. Ein strategi for å lure politiet blir lagt. Gjennom minst ein falsk alarm, der ei stasjonsvogn blir tatt som politibil, dukkar så det verkelege politiet opp. Men ikkje før 6. august. Straffelova blir på nytt lese opp; Med bøter og fengsel inntil 3 månader straffes den, som ... osv. Ein MOTAKSJON med deltakarar frå Rauma dukkar så plutselig opp. Desse er i harnisk og er villig til å bruke rå makt for å få fjerna aksjonistane i leiren. Plakatar fortel at Romsdal er for Romsdalingar " og "Hippies, dra hjem". Ein frist på 2 timar for å fjerne seg blir gjeve, - hvis ikkje kan kva som helst skje. Stemninga er ophissa

og heilt på bristepunktet. Aksjonen tør ikkje anna enn å flytte leiren. Men berre midlertidig. Den blir flytta attende til vegtraseen etter at MOTAKSJONEN har forlatt området. Men no med forsterkingar av bygdefolket i Eikesdal og Eresfjord. Dagan går med brev og telegram til både justisminister, fylkesmann og alle dei andre impliserte i denne omfattande saka. Folkemøte blir også halde i Eresfjord. Regjeringa lovar møte med bygdefolket. Det blir forhandla intenst for kvar dag som går. Teltleiren i Sandgrovbotn held framleis fram. Ikkje før den 27. august kjem 25 spesialtrena politifolkfrå UP i tillegg til andre polititenes-temenn lokalt, alle med epauletter og i full mundur. Tilsaman er det ei mobilisering på 50 politimenn mot dei 9 leirbuarane som enda held ut i fjellet. Walkie-talkie-setta til politistyrken knitrar i tåka grytidleg om morgonen den 27. august. Kort tid etter blir naturvernfolket i vegtraseen bært vekk. Delar av pressa er tilstades og sikrar seg biletmotiv. Blant anna at professor Arne Næss blir løfta vekk av politiet. Sigmund Kvaløy klarar å lure seg bak politimuren og inntar på nytt plass i vegtraseen. Uniformskledde sterke menn løftar han på nytt vekk. Nye forsøk vart møtt av ein solid mur av politifolk som omhyggeleg, men varsomt dyttar han på plass. Dermed er vegtraseen rydda. Tilbake er fjellvidda og bulldozarane. På Sunndalsøra aluminiumsverket. I Oslo Vassdragsvesenet og teknokratiet.

